ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΤΗΣ ΓΕΝΙΚΗΣ ΕΙΣΑΓΓΕΛΕΩΣ SIMONE ROZÈS ΠΟΥ ΑΝΕΠΤΥΧΘΗΣΑΝ ΣΤΙΣ 23 ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΥ 1982 [1]

Κύριε πρόεδρε,
Κύριοι δικαστές,

Τό Tribunal administratif τοῦ Παρισιοῦ ὑπέβαλε στό Δικαστήριο δύο αἰτήσεις περί ἐκδόσεως προδικαστικῆς ἀποφάσεως, οἱ ὁποῖες ἀφοροῦν κανονισμούς πού ἐξεδόθησαν στό πλαίσιο τῆς κοινῆς ἀγροτικῆς πολιτικῆς καί χορηγοῦν κοινοτική ἐνίσχυση στούς ἐπιχειρηματίες πού συγκεντρώνουν τίς προϋποθέσεις πού ἀναφέρονται σ' αὐτούς. Οἱ δύο αὐτοί κανονισμοί ἐντάσσονται στίς προσπάθειες πού ἀνέλαβε ἡ Κοινότης γιά τήν διάθεση τῶν ἀποθεμάτων ἀποκορυφωμένου γάλακτος. Στήν πρώτη περίπτωση, στήν ὑπόθεση RU-MI (272/81), τό γάλα μετουσιώθη γιά νά χρησιμοποιηθεῖ γιά τήν διατροφή ζώων, ἐκτός τῶν νεαρῶν μόσχων· στήν δεύτερη περίπτωση πού ἀφορᾶ τήν Société laitière de Gacé (ὑπόθεση 273/81), μετεποιήθη σέ ἕνα σχετικά πολύπλοκο προϊόν, τό τυρινικό ἄλας, πού προορίζεται, ἰδίως, γιά τήν βιομηχανία εἰδῶν διατροφῆς.

Καί στίς δύο περιπτώσεις, ἡ σημαντική δοήθεια, πού προβλέπει ἡ κοινοτική ρύθμιση, δέν κατέστη δυνατό νά χροηγηθεῖ, διότι ὁ ἐπιχειρηματίας δέν ἐτήρησε μία ἀπό τίς τεχνικές προδιαγραφές πού, κατά τήν Ἐπιτροπή, εἶναι ἀπαραίτητη γιά νά ἐπιτευχθοῦν οἱ στόχοι τῆς ρυθμίσεως αὐτῆς. Καί στίς δύο ὑποθέσεις, δέν ἀμφισβητήθηκε ὅτι τό γάλα πού ἐχρησιμοποιήθη, ἀπεσύρθη ἀπό τήν κυκλοφορία ἐντός τῆς Κοινότητος, ὅτι τό μεταποιημένο προϊόν ἐχρησιμοποιήθη γιά τόν σκοπό πού προέβλεπε ἡ ρύθμιση, ὅτι οἱ ἐπιχειρηματίες ἦταν καλῆς πίστεως καί ὅτι ἡ μή καταβολή τῆς ἐνισχύσεως συνεπάγεται γι' αὐτούς πολύ σοβαρή ζημία.

Παρά τίς ὁμοιότητες πού μόλις ἀνέφερα, προτιμῶ νά ἀναπτύξω χωριστές προτάσεις γιά κάθε μία ἀπό τίς ὑποθέσεις αὐτές. Τό οὐσιῶδες πρόβλημα πού τίθεται καί στίς δύο, στήν πραγματικότητα ἀφορᾶ τό κύρος μιᾶς μή τηρηθείσης τεχνικῆς προδιαγραφῆς, ἐναντι τῆς γενικῆς ἀρχῆς τοῦ κοινοτικοῦ δικαίου πού ὀνομάζεται ἀρχή τῆς ἀναλογικότητος. Ὅπως, ὅμως, ὀρθῶς ἐτόνισε ὁ ἐκπρόσωπος τῆς Ἐπιτροπῆς, ἡ ἐξέταση τοῦ κύρους ἑνός κανονισμοῦ ἐν σχέσει πρός τήν τήρηση τῆς ἀρχῆς αὐτῆς, πρέπει νά γίνεται γιά κάθε συγκεκριμένη περίπτωση χωριστά. Ἡ ἐν λόγω ἐξέταση συνίσταται στήν ἀνάλυση τῆς σχέσεως πού ὑπάρχει μεταξύ τῶν ἀντικειμενικῶν σκοπῶν πού ἐπιδιώκονται μέ μία ρύθμιση, καί τῶν μέσων πού χρησιμοποιοῦνται γιά τήν πραγματοποίησή τους. Ἐπειδή οἱ ἀντικειμενικοί σκοποί καί τά μέσα αὐτά εἶναι δυνατόν νά ποικίλλουν σημαντικά, ἀναλόγως πρός τήν ρύθμιση, ἡ ἐξέταση τῆς σχέσεως πού ὑπάρχει μεταξύ τους θά ποικίλλει ἀναγκαίως καί αὐτή, ἀναλόγως, πρός αὐτές ἀκριβῶς τίς διαφορές.

Στόν λόγο αὐτό πού ἤδη εἶναι ἐπαρκής, προστίθεται τό γεγονός ὅτι, μόνον στήν ὑπόθεση 272/81, RU-MI, τό Tribunal administratif ὑπέβαλε ἐρώτημα πού ἀφορᾶ τήν ἑρμηνεία τοῦ σχετικοῦ κανονισμοῦ.

Οἱ προτάσεις αὐτές, συνεπῶς, ἀφοροῦν μόνον τήν ὑπό κρίση ὑπόθεση.

I — Θά ἀρχίσω ἀναφέροντας τά πραγματικά περιστατικά.

Ἡ ἑταιρία RU-MI (Rungis-Milk) Sàrl, μέ κεφάλαιο 500 000 γαλλικῶν φράγκων (FF), στίς 14 Μαΐου 1979 ἦταν πλειοδότης γιά τήν μετουσίωση 250 τόννων ἀποκορυφωμένου γάλακτος σέ σκόνη, κατ' ἐφαρμογή

1 — Μετάφραση ἀπό τά γαλλικά.

τοῦ κανονισμοῦ 1844/77 τῆς Ἐπιτροπῆς, τῆς 10ης Αὐγούστου 1977. Ὁ κανονισμός αὐτός θεσπίζει, στό ἄρθρο 1, εἰδική ἐνίσχυση γιά τό γάλα πού πωλεῖται βάσει δημοπρασίας, ἄν ἔχει μεταποιηθεῖ, μεταξύ ἄλλων, σύμφωνα μέ μία ἀπό τίς συνταγές πού ἀναφέρονται στό παράρτημα, παράγραφος 1, τοῦ κανονισμοῦ 368/77 τῆς Ἐπιτροπῆς, τῆς 23ης Φεβρουαρίου 1977 [1].

Ἐπειδή ἡ προσφορά τῆς ἑταιρίας RU-MI δέν ἦταν μεγαλυτέρα τοῦ ἀνωτάτου ποσοῦ τῆς ἐνισχύσεως πού εἶχε καθορισθεῖ ἀπό τήν Ἐπιτροπή καί ἐπειδή συνωδεύετο ἀπό τήν ἀπαιτουμένη τραπεζική ἐγγύηση, ἔγινε δεκτή στίς 22 Μαΐου 1979, ἀπό τήν ἑταιρία Interlait, ἡ ὁποία εἶναι ἐπιφορτισμένη ἀπό τόν ἁρμόδιο γαλλικό ὀργανισμό παρεμβάσεως, τό FORMA [2], μέ τήν ἐποπτεία τῆς ἐκτελέσεως τῶν συμβάσεων μετουσιώσεως πού συνάπτονται κατόπιν δημοπρασίας. Εἰδικότερα, μέ σύμβαση τῆς 22ας καί τῆς 28ης Μαΐου 1979, ἡ ἑταιρία RU-MI ἐπώλησε 50 τόννους, προερχομένους ἀπό τήν δημοπρασία, πρός τήν ἑταιρία Biard, πού τά ἐργαστήριά της εἶναι ἐγκεκριμένα ἀπό τήν Interlait, ὑπό τόν ὅρο ὅτι ἡ Biard θά προέβαινε στήν μετουσίωση σύμφωνα μέ τήν συνταγή IB τοῦ παραρτήματος, παράγραφος 1, τοῦ κανονισμοῦ 368/77. Βάσει τῆς συνταγῆς αὐτῆς, ἡ μετουσίωση τοῦ ἀποκορυφωμένου γάλακτος σέ σκόνη ἐπιτυγχάνεται προσθέτοντας σέ 100 κιλά ἰχθυαλεύρου, μή ἀπαλλαγμένου τῆς ὀσμῆς ἥ πού ἀκόμη διατηρεῖ καλά διαπιστουμένη ὀσμή, 300 γραμμάρια σιδήρου ὑπό μορφή ἐπταϋδρίτου τοῦ θειικοῦ σιδήρου καί 120 γραμμάρια χαλκοῦ, ὑπό μορφή πενταϋδρίτου τοῦ θειικοῦ χαλκοῦ. Στίς 6 Ἰουνίου 1979, ἡ Interlait ἐχορήγησε στήν ἑταιρία RU-MI τήν ἀναγκαία ἄδεια μετουσιώσεως, μέ τήν διευκρίνιση ὅτι ἡ μετουσίωση ἔπρεπε νά διενεργηθεῖ παρουσία ἐγκεκριμένου ἐλεγκτοῦ. Ἡ μετουσίωση ἔγινε, πράγματι, παρουσία τοῦ ἐλεγκτοῦ στά ἐραστήρια τῆς ἑταιρίας Biard, ἀπό τίς 11 μέχρι τίς 16 Ἰουνίου 1979 καί ἐλήφθησαν ἀντιπροσωπευτικά δείγματα τοῦ μεταποιημένου προϊόντος, γιά νά ἀναλυθοῦν.

Μετά ἀπό τίς ἀναλύσεις, στίς ὁποῖες προέβη τό τμῆμα γαλακτομικῶν προϊόντων τῆς ὑγειονομικῆς ὑπηρεσίας ζωοτροφῶν τοῦ ὑπουργείου γεωργίας, ἡ Interlait, μέ ἐπιστολή τῆς 21ης Αὐγούστου 1979, ἐγνωστοποίησε στή RU-MI, ὅτι δέν ἠδύνατο νά χορηγήσει τήν βεβαίωση περί μετουσιώσεως πού ἀναφέρεται στό ἄρθρο 13, παράγραφος 7, τοῦ κανονισμοῦ 1844/77, οὔτε νά ἀποδώσει τήν ἐγγύηση ἐκτός ἀντιθέτου γνώμης τοῦ FORMA. Πράγματι, ἀπό τίς ἀναλύσεις συνήγετο «ὅτι ἡ μετουσίωση δέν ἦταν σύμφωνη πρός τίς προδιαγραφές λόγω τοῦ μεγέθους τῶν κόκκων τοῦ θειικοῦ χαλκοῦ» πού ἔχει ὡς συνέπεια «ἀνομοιογένεια τοῦ μίγματος, ἡ ὁποία δέν ἐπιτρέπει ἀκριβή ποσολογία». Ἡ μή χορήγηση τῆς βεβαιώσεως περί μετουσιώσεως ἐστέρησε τήν RU-MI ἀπό τήν ἐνίσχυση πού ὑπελόγιζε νά λάβει ἐφ' ὅσον τό ἄρθρο 14 τοῦ κανονισμοῦ 1844/77 ἐξαρτᾶ τήν πληρωμή αὐτή ἀπό τήν προσκόμιση τοῦ ἐν λόγω ἐγγράφου. Ἐπειδή τό FORMA δέν ἠδύνατο νά ἀποδεσμεύσει τήν ἐγγύηση, ἡ ζημία πού ὑπέστη ἡ RU-MI ἀπό τήν κατακράτησή της καί ἀπό τήν μή καταβολή τῆς ἐνισχύσεως γιά τήν μετουσίωση πού ἀντιστοιχοῦσε στούς ἐν λόγω 50 τόννους, ἀνῆλθε σέ 270 000 FF.

Στίς 17 Σεπτεμβρίου 1979, ἡ διαχειρίστρια τῆς ἑταιρίας RU-MI ἔστειλε ἐπιστολή στό FORMA ζητώντας νά ἐξετάσει τήν δυνατότητα χορηγήσεως τῆς ἐνισχύσεως καί ἀποδεσμεύσεως τῆς ἐγγυήσεως. Ἀνέφερε ἰδίως ὅτι ἡ ἐπιχείρηση Biard τήν εἶχε βεβαιώσει ὅτι εἶχε χρησιμοποιήσει θειικό χαλκό προερχόμενο ἀπό τόν ἴδιο προμηθευτή, ἀπό τόν ὁποῖο ἐπρομηθεύετο ἀπό μερικῶν ἐτῶν καί ὅτι ἡ ἐν λόγω ἐπιχείρηση

1 — Ἄρθρο 9, παράγραφος 2, πρώτη περίπτωση, τοῦ κανονισμοῦ 1844/77.

2 — FORMA, Fonds d'orientation et de régularisation des marchés agricoles.

δέν εἶχε ἀμφιβάλει οὔτε μία στιγμή γιά τίς προδιαγραφές πού ἀφοροῦν τήν κοκκομετρία. Ἀνέφερε ἐπίσης, ὅτι δέν ὑπῆρχε πλέον ἴχνος τοῦ μετουσιωμένου προϊόντος, τό ὁποῖο, ὅπως ἀπαιτεῖ ὁ κανονισμός 1844/77, εἶχε ἐν τῷ μεταξύ χρησιμοποιηθεῖ. Ἐν συνεχεία ἀνενέωσε τήν αἴτησή της μέ ἐπιστολή τῆς 17ης Ἰανουαρίου 1980, ὑπό τήν μορφή αἰτήσεως θεραπείας μέ τήν ὁποία ζητοῦσε ἀναθεώρηση τῆς προηγουμένης ἀποφάσεως.

Στίς 7 Φεβρουαρίου 1980, τό FORMA ἀπηύθυνε τηλετύπημα στήν Ἐπιτροπή μέ τό ὁποῖο ἐτόνιζε ἰδίως ὅτι κατά τήν ἄποψή του ὁ ἀντικειμενικός σκοπός τοῦ κανονισμοῦ εἶχε ἐπιτευχθεῖ «διότι ὁ ὀργανισμός παρεμβάσεως ἐβεβαιώθη ὅτι ἡ σκόνη μετουσιώθη γιά νά χρησιμοποιηθεῖ σέ τροφές γιά χοίρους καί πουλερικά» καί ἐρωτοῦσε ἄν, «δεδομένης τῆς δυσαναλογίας μεταξύ τῆς κυρώσεως καί τοῦ διαπραχθέντος πταίσματος», ἦταν δυνατόν νά «καταβληθεῖ ἡ ἐνίσχυση καί νά ἀποδεσμευθεῖ ἡ ἐγγύηση ἤ νά ἐπιβληθεῖ ὁποιαδήποτε ἄλλη κύρωση».

Ἡ Ἐπιτροπή προέτεινε, τότε, νά διενεργηθεῖ συμπληρωματική ἀνάλυση, ἡ ὁποία ἔδωσε τά ἀκόλουθα ἀποτελέσματα, τά ὁποῖα ἐγνωστοποιήθησαν στό FORMA, μέ ἐπιστολή τῆς 19ης Μαΐου 1980 ἀπό τήν κτηνιατρική ὑπηρεσία ὑγιεινῆς τροφίμων:

«— ἐτηρήθησαν οἱ ἐλάχιστες ποσότητες τῶν ἰχνηθετῶν πού ἔχουν ἐνσωματωθεῖ σύμφωνα μέ τήν συνταγή I B πού καθορίζεται στό παράρτημα τοῦ κανονισμοῦ 368/77»·

«— παρομοίως ἔχουν τηρηθεῖ οἱ προδιαγραφές περί τῶν χαρακτηριστικῶν, στά ὁποῖα πρέπει νά ἀντιστοιχοῦν οἱ χρησιμοποιούμενες μετουσιωτικές οὐσίες καί κυρίως ἡ προδιαγραφή πού ἐπιβάλλει ὅτι τουλάχιστον τό 30 % τῶν τεμαχιδίων τοῦ θειικοῦ χαλκοῦ ἔχουν μέγεθος μικρότερο τῶν 200 μικρῶν», ὅπως διευκρινίζεται στήν παράγραφο 3 B τοῦ ἰδίου παραρτήματος·

— ἀντιθέτως, λόγω τῆς «πολύ μεγάλης διαφορᾶς στό μέγεθος» τῶν κόκκων τοῦ, «μέ τήν παρουσία χονδρῶν, μή ἀλεσμένων κρυστάλλων, πού ἠδύναντο νά ἔχουν μέγεθος μερικῶν χιλιοστομέτρων», ὁ θειικός χαλκός πού ἐνεργοποιήθη «δέν κατενέμετο ὁμοιομόρφως μέσα στό δεῖγμα ... τοῦ τελικοῦ προϊόντος», ἀντιθέτως ἀπ' ὅ,τι προβλέπεται ὑπό στοιχεῖο Δ τῆς ἰδίας παραγράφου.

Ἀπό τίς διαπιστώσεις αὐτές νομίζω ὅτι προκύπτει, ὅτι ἡ μόνη διάταξη πού δέν ἐτήρησε ἡ ἑταιρία RU-MI εἶναι ἡ διάταξη περί ὁμοιομόρφου κατανομῆς. Δεδομένης τῆς παρουσίας τουλάχιστον 30 % τεμαχιδίων διαστάσεων μικροτέρων τῶν 200 μικρῶν, δέν εἶναι δυνατόν νά μή ληφθεῖ ὑπ' ὄψη, ἀντιθέτως, ὅτι ἐτηρήθη ἡ ὑποχρέωση νά ἀλέθεται καί νά γίνεται λεπτόκοκκος ὁ θειικός χαλκός.

Τό FORMA ἐκοινοποίησε τά ἀποτελέσματα αὐτά στήν Ἐπιτροπή μέ τηλετύπημα τῆς 17ης Ἰουνίου 1980, μέ τό ὁποῖο διευκρινίζετο ὅτι ἡ κακή κατανομή τοῦ θειικοῦ χαλκοῦ διεπιστώθη κατά τίς ἀρχικές ἀναλύσεις καί ὅτι δέν ἦταν δυνατή συμπληρωματική ἀνάλυση ὡς πρός αὐτό τό σημεῖο, διότι δέν εἶχε διατηρηθεῖ κανένα δεῖγμα τοῦ προϊόντος.

Ἡ Ἐπιτροπή ἐγνωστοποίησε τήν θέση της μέ τηλετύπημα τῆς 7ης Ἰουλίου 1980, μέ τό ὁποῖο βάσει τῆς διαπιστώσεως τοῦ FORMA, σύμφωνα μέ τήν ὁποία ἡ «μετουσιωτική οὐσία δέν εἶχε κατανεμηθεῖ ὁμοιομόρφως στήν παρτίδα σκόνης γάλακτος», ἀνέφερε ὅτι τό ΕΓΤΠΕ [1] δέν ἠδύνατο νά χρηματοδοτήσει τήν ἐν λόγω ἐνίσχυση.

Ἐν τῷ μεταξύ, ἡ ἑταιρία RU-MI ὑπέβαλε, στίς 23 Ἰουνίου 1980, ἐνώπιον τοῦ Tribunal administratif τοῦ Παρισιοῦ, αἴτηση ἀκυρώσεως γιά ὑπέρβαση ἐξουσίας, τῆς σιωπηρῆς ἀποφάσεως, μέ τήν ὁποία τό FORMA ἀπέρριψε τήν αἴτηση θεραπείας, τῆς 17ης Ἰανουαρίου 1980 καί τήν αἴτηση χορηγήσεως τῆς βεβαιώσεως περί μετουσιώσεως πού θά τῆς ἐπέτρεπε νά τῆς καταβληθεῖ τό ποσό τῶν 270 100 FF. Πρός ὑποστήριξη τῶν

1 — ΕΓΤΠΕ, Εὐρωπαϊκό Γεωργικό Ταμεῖο Προσανατολισμοῦ καί Ἐγγυήσεων.

αἰτημάτων της, ἰσχυρίσθη, κυρίως, ὅτι ἡ ἐφαρμογή στήν προκειμένη περίπτωση, τοῦ κανονισμοῦ 1844/77, ἀπό τό FORMA, ἀντιβαίνει πρός τόν σκοπό του καί παραβιάζει τήν ἀρχή τῆς ἀναλογικότητος, ἐνῶ ἡ ἀπόκλιση τοῦ προϊόντος ἀπό τό κανονικό εἶναι ἀσήμαντη.

Ἐπειδή ἡ ἐκτίμηση τῆς βασιμότητος τοῦ λόγου αὐτοῦ ἀπαιτεῖ τήν ἑρμηνεία καί τήν ἐκτίμηση περί τοῦ κύρους τοῦ σχετικοῦ κοινοτικοῦ κανονισμοῦ, τό Tribunal administratif τοῦ Παρισιοῦ ἀνέβαλε τήν ἔκδοση ὁριστικῆς ἀποφάσεως καί ζητεῖ ἀπό τό Δικαστήριο νά ἀποφανθεῖ ἐπί τῶν ἀκολούθων προδικαστικῶν ἐρωτημάτων:

«1. Τό γεγονός ὅτι ἡ μετουσίωση τοῦ σχετικοῦ προϊόντος ἔχει ἐλαχίστη μόνον ἀπόκλιση ἀπό τόν συνήθως ἀποδεκτό τύπο, εἶναι δυνατό νά ἔχει ὡς ἀποτέλεσμα νά στερήσει τελείως τόν ἐπιχειρηματία ἀπό τήν εἰδική ἐνίσχυση πού ἔχει θεσπισθεῖ μέ τόν κανονισμό 1844/77;

2. Σέ περίπτωση καταφατικῆς ἀπαντήσεως, αὐτός ὁ κανονισμός παραβιάζει τήν ἀρχή τῆς ἀναλογικότητος καί εἶναι ἔγκυρος κατά τό μέτρο πού ἐπιτρέπει, σύμφωνα μέ τήν διατύπωση τῶν ἄρθρων του 13, παράγραφος 7 καί 14 τήν ἐφαρμογή τῆς ἰδίας κυρώσεως καί γιά τήν περίπτωση πού δέν ἔγινε καθόλου μετουσίωση καί γιά τήν μετουσίωση, πού ἔγινε μέν, ἀλλά δέν εἶναι ἀπολύτως σύμφωνη μέ τόν περιγραφόμενο τρόπο;»

II — Τό πρῶτο ἐρώτημα πού ὑπεβλήθη στό Δικαστήριο ἀφορᾶ τήν ἑρμηνεία τοῦ κανονισμοῦ. Ὅπως διευκρινίσθη μέ τίς ἐπεξηγήσεις τοῦ δικηγόρου τῆς RU-MI, ἀφορᾶ τό ἄν εἶναι δυνατόν νά ὑπερισχύσει μιά ἐλαστική ἑρμηνεία τοῦ κειμένου αὐτοῦ, ἡ ὁποία θά ἐπέτρεπε νά ἀποφευχθεῖ, ὥστε μιά ἀπόκλιση ἀπό διάταξη τεχνικῆς φύσεως, πού ἐχαρακτηρίσθη ὡς ἐλαχίστη, ὄχι μόνον ἀπό τόν ἐπιχειρηματία, ἀλλά καί ἀπό τόν ὀργανισμό παρεμβάσεως, ἔχει ὡς συνέπεια τήν μή χορήγηση ἐνισχύσεως πολύ ὑψηλοῦ ποσοῦ, εἰς βάρος ἐπιχειρηματιῶν καλῆς πίστεως.

Πρίν δώσω ἀπάντηση στό ἐρώτημα αὐτό, θεωρῶ ἀπαραίτητο νά κάνω μιά παρατήρηση πού ἀφορᾶ τήν διατύπωσή του. Ἡ ἔκφραση «συνήθως ἀποδεκτός τύπος» νομίζω ὅτι δέν εἶναι ἐπιτυχής. Μέ τήν ἔκφραση αὐτή, τό παραπέμπον δικαστήριο στήν πραγματικότητα ἀναφέρεται στήν ὑποχρέωση ὁμοιομόρφου κατανομῆς τοῦ θειικοῦ χαλκοῦ· εἶναι ἑπομένως ἐπιτακτικός καί ὄχι συνήθως ἀποδεκτός ὅρος πού θέτει ἡ κοινοτική ρύθμιση.

Θεωρῶ ὅτι μέ τόν τρόπο αὐτό τό ζήτημα τῆς ἑρμηνείας τοῦ κανονισμοῦ 1844/77 τίθεται ὑπό τήν ἔννοια ὅτι δέν εἶναι δυνατόν νά μή χορηγηθεῖ τό σύνολο τῆς προβλεπομένης εἰδικῆς ἐνισχύσεως γιά ἕνα προϊόν πού μετουσιώθη ὑπό συνθῆκες πού ἀποκλίνουν ἐλάχιστα ἀπό τίς προϋποθέσεις πού ἀπαιτεῖ.

1. Μιά τέτοια ἑρμηνεία θεωρῶ ὅτι εἶναι προφανῶς ἀδύνατη.

Στήν πραγματικότητα εἶναι σάν νά ζητεῖται ἀπό τόν ἐθνικό ὀργανισμό παρεμβάσεως νά μή λάβει ὑπ' ὄψη τίς διατάξεις τοῦ κανονισμοῦ, ὁ ὁποῖος ἐξαρτᾶ τήν καταβολή τῆς ἐνισχύσεως ἀπό τήν προσκόμιση τῆς βεβαιώσεως περί μετουσιώσεως καί τήν χορήγηση τῆς βεβαιώσεως αὐτῆς ἀπό τήν τήρηση τῆς ὑποχρεώσεως πρός ὁμοιόμορφη κατανομή τοῦ θειικοῦ χαλκοῦ. Αὐτό σημαίνει ὅτι, ἄν ἡ ἑρμηνεία αὐτή ἐγένετο δεκτή, θά ἐπέτρεπε στόν ἐν λόγω ὀργανισμό νά μή ἐφαρμόσει πλήρως τούς ἰσχύοντες κοινοτικούς κανόνες. Ἀλλά τότε ποιούς ἄλλους κανόνες νά ἐφαρμόσει; Ποιό θά ἦταν τό περιεχόμενό τους; Ποιός εἶναι ὁ συντάκτης τους; Θέλουν νά τοῦ ἀποδώσουν τόν ρόλο τοῦ βοηθητικοῦ κοινοτικοῦ νομοθέτου; Οἱ συνέπειες τῆς προτάσεως αὐτῆς εἶναι προφανῶς ἀπαράδεκτες.

"Ενας κανονισμός εἶναι ἐξ ὁρισμοῦ δεσμευτικός ὡς πρός ὅλα τά μέρη του, ἐφ' ὅσον δέν ἐκρίθη ὅτι εἶναι, ἐν ὅλω ἤ ἐν μέρει, ἀντίθετος πρός ἀνωτέρας τυπικῆς ἰσχύος κανόνα τοῦ κοινοτικοῦ δικαίου. Αὐτό προβλέπει τό ἄρθρο 189, παράγραφος 2, τῆς συνθήκης καί αὐτό τονίζει ἡ τελική φράση ὅλων τῶν κανονισμῶν, μεταξύ τῶν ὁποίων καί οἱ ἐν λόγω κανονισμοί, οἱ ὁποῖοι δέν ἀποτελοῦν ἐξαίρεση τοῦ κανόνος. Τίποτα, ἑπομένως, δέν ἐπιτρέπει νά θεωρηθεῖ ὅτι ὑπάρχει ἱεράρχηση ἐν σχέσει πρός τήν νομική ἰσχύ τῶν διαφόρων διατάξεων τῶν κανονισμῶν 368 καί 1844/77, δηλαδή ὅτι οἱ διατάξεις καθαρῶς τεχνικῆς φύσεως πρέπει νά θεωρηθοῦν ὡς δευτερεύουσες, καί μάλιστα προαιρετικές. Γιά τόν λόγο αὐτό ὁ ρόλος τῶν ἐθνικῶν ὀργανισμῶν παρεμβάσεως, ὅπως τό FORMA, περιορίζεται στήν ἁπλή ἐκτέλεση «παρεμβάσεων πού ἀφοροῦν τήν διάθεση τῶν κοινοτικῶν πόρων» [1] ἀποκλειομένης, ἀφ' ἑνός κάθε ἐξουσίας πρός ἑρμηνεία καί, ἀφ' ἑτέρου, ἐκτιμήσεως τῆς νομικῆς ἰσχύος τοῦ κοινοτικοῦ δικαίου. "Αν ὑποτεθεῖ ὅτι ἕνας ἐθνικός ὀργανισμός παρεμβάσεως ἀσκεῖ μονομερῶς παρόμοια ἐξουσία, ἐκτίθεται στόν κίνδυνο νά ἀρνηθεῖ τό ΕΓΤΠΕ τήν ἀπόδοση τῶν ποσῶν πού κατέβαλε ἐνεργώντας μέ τόν τρόπο αὐτό [2].

2. Κατά τό μέτρο τοῦ ἀναγκαίου, δύο ἀποφάσεις τοῦ Δικαστηρίου, οἱ ὁποῖες παρουσιάζουν κάποια ἀναλογία μέ τήν ὑπό κρίση ὑπόθεση, ἐπιβεβαιώνουν τήν ἀνάλυση αὐτή.

Στίς συνεκδικασθεῖσες ὑποθέσεις 146, 192 καί 193/81, BayWa καί λοιποί, ἐτέθη τό ἐρώτημα, ἄν ἡ ἐπιδότηση γιά τήν μεταποίηση δημητριακῶν καταβάλλεται ἀντικανονικῶς μόνον ὅταν τά μετουσιωθέντα προϊόντα εἶναι ἀκόμη δυνατόν νά καταναλωθοῦν ἀπό ἀνθρώπους, ἤ ἀκόμη ὅταν οἱ προδιαγραφές τῆς μεθόδου μετουσιώσεως πού καθορίζει ἡ σχετική κοινοτική ρύθμιση δέν ἐτηρήθησαν, ἄλλως, ἄν οἱ κανόνες περί τῆς ἐφαρμοστέας μεθόδου εἶναι δυνατόν νά μή ληφθοῦν ὑπ' ὄψη ἀπό τόν ἐθνικό ὀργανισμό παρεμβάσεως, ὅταν εἶναι δεδομένο ὅτι ἐπετεύχθη ὁ ἀντικειμενικός σκοπός τῆς ρυθμίσεως. Μέ τήν ἀπόφασή του, τῆς 6ης Μαΐου 1982 τό Δικαστήριο ἀπήντησε ὅτι ἀπό τό ἴδιο τό κείμενο τῆς σχετικῆς διατάξεως προκύπτει «ὅτι σέ περίπτωση μετουσιώσεως μέ χρωματισμό, δύναται νά χρησιμοποιηθεῖ μόνο ἡ μέθοδος πού καθορίζεται ἀπό τό κοινοτικό δίκαιο» [3] καί προσέθεσε: «Οἱ ἐν λόγω διατάξεις ἔχουν ἐπιτακτικό χαρακτήρα. Ἐξ ἄλλου, ὁ χαρακτήρας αὐτός εἶναι σύμφωνος μέ τήν ἀρχή πού ἐπεσήμανε ἐπανειλημμένως τό Δικαστήριο στήν νομολογία του καί κατά τήν ὁποία οἱ διατάξεις τοῦ κοινοτικοῦ δικαίου, καί, ἰδίως, οἱ διατάξεις τῶν κανονισμῶν τοῦ Συμβουλίου ἤ τῆς Ἐπιτροπῆς πού γεννοῦν δικαίωμα πρός παροχές χρηματοδοτούμενες ἀπό κοινοτικά κεφάλαια, πρέπει νά ἑρμηνεύονται αὐστηρῶς. Ἐπί πλέον, ἄν δέν ἐλαμβάνοντο ὑπ' ὄψη ... θά ἐδημιουργοῦντο οἱ ἑξῆς δύο κίνδυνοι: ἀφ' ἑνός, θά ἠδύνατο νά ποικίλλει, ἀναλόγως τοῦ κράτους μέλους καί ἀκόμη ἐντός κάθε κράτους μέλους, ἡ ἐκτίμηση τοῦ ζητήματος κατά πόσο οἱ ἐφαρμοζόμενες γιά τήν μετουσίωση μέθοδοι καθιστοῦν τόν σίτο ἤ τήν σίκαλη ἀκαταλλήλους γιά κατανάλωση ἀπό ἀνθρώπους καί, ἀφ' ἑτέρου, θά διακυβεύετο ἡ ἰσότης μεταξύ τῶν ἐπιχειρηματιῶν, οἱ ὁποῖοι ἀξιώνουν πριμοδότηση γιά τήν μετουσίωση ἀπό κοινοτικά κεφάλαια τοῦ Εὐρωπαϊκοῦ Γεωργικοῦ Ταμείου Προσανατολισμοῦ καί Ἐγγυήσεων (ΕΓΤΠΕ)» [4]. Εἶναι σαφές ὅτι ἡ ἀπάντηση αὐτή ἰσχύει

1 — Γαλλικό διάταγμα ἀριθ. 61-827, τῆς 29ης Ἰουλίου 1961, ὅπως ἐτροποποιήθη, περί ἱδρύσεως τοῦ FORMA.

2 — 7 Φεβρουαρίου 1979, Κάτω Χῶρες κατά Ἐπιτροπῆς, ὑπόθεση 11/76, Rec. σ. 245·
7 Φεβρουαρίου 1979, Ὁμοσπονδιακή Δημοκρατία τῆς Γερμανίας κατά Ἐπιτροπῆς, ὑπόθ. 18/76, Rec. σ. 343.

3 — BayWa AG καί λοιποί, σκέψη 9.

4 — Σκέψη 10.

ἐπίσης γιά τούς λόγους πού ἀναφέρει, καί γιά τήν περίπτωση τῆς εἰδικῆς ἐνισχύσεως γιά τήν μετουσίωση τοῦ ἀποκορυφωμένου γάλακτος σέ σκόνη πού προορίζεται γιά τήν διατροφή τῶν ζώων ἐκτός τῶν νεαρῶν μόσχων, ἡ ὁποία δέν ἐχορηγήθη, ἐνῶ τό ἐν λόγω μετουσιωμένο γάλα κατηναλώθη σύμφωνα μέ τόν προορισμό πού προβλέπει ἡ κοινοτική ρύθμιση, διότι ἕνα ἀπό τά συστατικά τῆς συνταγῆς μετουσιώσεως δέν ἦταν ὁμοιομόρφως κατανεμημένο στό μῖγμα, ἀντιθέτως ἀπ' ὅ,τι προβλέπει ἡ ρύθμιση αὐτή.

Στήν ὑπόθεση 101/78, Granaria, ὑπεβλήθη στό Δικαστήριο τό ἐρώτημα, ἄν ὁ ὁλλανδικός ὀργανισμός παρεμβάσεως ὤφειλε νά ἀρνηθεῖ τήν χορήγηση πιστοποιητικοῦ, κατ' ἐφαρμογή ἑνός κανονισμοῦ, ὁ ὁποῖος ἐν συνεχεία ἐκηρύχθη ἄκυρος, σέ ὅλους ἐκείνους, οἱ ὁποῖοι δέν συνεκέντρωναν τίς προϋποθέσεις πού ἐπέβαλε ὁ ἐν λόγω κανονισμός, ἐφ' ὅσον δέν εἶχε κηρυχθεῖ ἀνίσχυρος. Τό Δικαστήριο ὅμως ἀπήντησε ὅτι «ἀπό τό νομοθετικό καί δικονομικό σύστημα πού ἐθέσπισε ἡ συνθήκη» προκύπτει «ὅτι, ἄν ὁ σεβασμός τῆς ἀρχῆς τῆς κοινοτικῆς νομιμότητος συνεπάγεται, γιά τούς πολίτες, τό δικαίωμα νά ἀμφισβητήσουν διά τῆς δικαστικῆς ὁδοῦ τό κύρος τῶν κανονισμῶν, ἡ ἀρχή αὐτή συνεπάγεται ἐπίσης, γιά ὅλα τά ὑποκείμενα τοῦ κοινοτικοῦ δικαίου, τήν ὑποχρέωση νά ἀναγνωρίσουν ὅτι οἱ κανονισμοί αὐτοί εἶναι πλήρως ἀποτελεσματικοί, ἐφ' ὅσον ἡ ἀκυρότης τους δέν ἐκηρύχθη ἀπό τό ἁρμόδιο δικαστήριο» καί ὅτι, ὅταν ἕνας ἐπιχειρηματίας δέν πληροῖ τίς τεθεῖσες προδιαγραφές, ἡ ἐθνική ἀρχή ὑποχρεοῦται νά ἀρνηθεῖ τήν χορήγηση τοῦ πιστοποιητικοῦ [1].

Τό πρόβλημα πού ἀνέκυψε, δέν τίθεται ὡς πρός τήν ἑρμηνεία τῆς διατάξεως πού δέν ἐτηρήθη ἀλλά ὡς πρός τήν ἐκτίμηση τοῦ κύρους της.

III — Το Tribunal administratif τοῦ Παρισιοῦ ζητεῖ ἀπό τό Δικαστήριο νά ἀποφανθεῖ ὡς πρός τό κύρος τῆς διατάξεως, ἐρωτώντας, μέ τό δεύτερο ἐρώτημα, ἄν ὁ κανονισμός 1844/77 παραβιάζει τήν ἀρχή τῆς ἀναλογικότητος, ἐπειδή ἐπιτρέπει νά ἐφαρμοσθεῖ ἡ ἴδια κύρωση σέ περίπτωση πλήρους ἐλλείψεως μετουσιώσεως καί σέ περίπτωση πού ἡ μετουσίωση ἐπραγματοποιήθη μέν, ἀλλά δέν εἶναι ἀπολύτως σύμφωνη μέ τίς προδιαγραφές.

1. Μέ τέτοια διατύπωση, στό ἐρώτημα αὐτό εἶναι δυνατόν νά δοθεῖ μόνο μία ἀπάντηση, δηλαδή ὅτι μέ τόν κανονισμό 1844/77 πράγματι παρεβιάσθη ἡ ἀρχή τῆς ἀναλογικότητος. Ἀντιβαίνει, προφανῶς, πρός τήν ἀρχή τῆς ἀναλογικότητος — καί ἀκόμη, θά ἦταν δυνατόν νά ὑποστηριχθεῖ, πρός τό κοινό περί δικαίου αἴσθημα — τό γεγονός ὅτι ἐπιβάλλεται ἡ ἴδια κύρωση γιά τήν παράβαση οὐσιώδους ὑποχρεώσεως καί γιά τήν παράβαση ὑποχρεώσεως προφανῶς δευτερευούσης σημασίας, πού προβλέπονται ἀπό τό ἴδιο κείμενο. Αὐτό, ἐξ ἄλλου, ἔκρινε τό Δικαστήριο μέ τήν ἀπόφασή του Buitoni [2], προηγούμενο πού ἡ προσφεύγουσα στήν κυρία δίκη δέν ἔπαυσε νά ἐπικαλεῖται κατά τήν διάρκεια τῆς διαδικασίας, καί τῆς ὁποίας τό διατακτικό ὡδήγησε στήν ἐπιλογή τῆς διατυπώσεως τοῦ ἐρωτήματος πού ὑπεβλήθη.

Ἀλλά ἀκόμη πρέπει νά ἐξετασθεῖ ἄν τό πρόβλημα αὐτό τίθεται στήν προκειμένη περίπτωση. Εἶναι βέβαιο ὅτι, καί στήν ὑπόθεση RU-MI, ἕνας κοινοτικός κανονισμός ἐπιβάλλει μία καί μόνη ποινή γιά τήν παράβαση οὐσιώδους ὑποχρεώσεως (στήν προ-

1 — 13 Φεβρουαρίου 1979, Granaria, σκέψεις 3 ἕως 6, Rec. σσ. 636 ἕως 637.

2 — 20 Φεβρουαρίου 1979, SA Buitoni κατά FORMA, ὑπόθεση 122/78, σκέψεις 20 καί 21, Rec. σ. 685.

κειμένη περίπτωση, γιά τήν πλήρη ἔλλειψη μετουσιώσεως) καί γιά τήν παράβαση ὑποχρεώσεως σαφῶς δευτερευούσης σημασίας (γιά τήν μετουσίωση πού ἐπραγματοποιήθη, ἀλλά δέν εἶναι ἀπολύτως σύμφωνη μέ τίς προδιαγραφές); Ἄν ἡ ὑπόθεση RU-MI δέν ἐντάσσεται σ' αὐτήν τήν περίπτωση ὑπόδειγμα, δέν ἁρμόζει ἡ ἀπάντηση πού μόλις ἔδωσα, παρ' ὅτι ἀντιστοιχεῖ πλήρως στήν διατύπωση πού ἔχει ἐπιλεχθεῖ. Ἐπειδή μέ τήν προδικαστική ἀπόφαση περί παραπομπῆς, τό Tribunal administratif τοῦ Παρισιοῦ ἔκρινε ὅτι ἡ λύση τῆς διαφορᾶς ἐξαρτᾶται ἀπό τήν ἑρμηνεία τοῦ κοινοτικοῦ δικαίου, μιά μή προσήκουσα ἀπάντηση ἐπ' αὐτοῦ τοῦ σημείου, θά τοῦ ἐστεροῦσε κάθε δυνατότητα νά ἐπιλύσει τή διαφορά αὐτή.

Πιστεύω, ὅμως, ὅτι γιά δύο λόγους ὑπάρχει μεγάλη διαφορά μεταξύ τῆς διατυπώσεως τοῦ ἐν λόγω ἐρωτήματος καί τῶν προβλημάτων τοῦ κοινοτικοῦ δικαίου πού θέτει ἡ ὑπόθεση, ἰδίως ἀπό τήν ἄποψη τοῦ σεβασμοῦ τῆς ἀρχῆς τῆς ἀναλογικότητος. Ὁ πρῶτος ἀπό τούς λόγους ἀφορᾶ τή χρήση τῆς λέξεως «κύρωση». Ἐπειδή πρόκειται γιά τήν ἄρνηση χορηγήσεως *ἐνισχύσεως*, δηλαδή ἑνός πλεονεκτήματος πού συνδέεται μέ ὁρισμένη δραστηριότητα (τήν μεταποίηση σέ ζωοτροφές), τήν ὁποία *δέν ἦταν ὑποχρεωμένοι* νά ἀναλάβουν οἱ ἰδιοκτῆτες τοῦ ἀποκορυφωμένου γάλακτος, ὁ ὅρος αὐτός πρέπει νά ἀποφευχθεῖ. Αὐτό ἐδέχθη τό Δικαστήριο μέ τήν ἀπόφαση Pardini, τῆς 26ης Ἰουνίου 1980, πού ἀφοροῦσε τήν ἑρμηνεία καί τό κύρος διατάξεως πού προέβλεπε ὅτι τά ἀντίγραφα πού ἐνδεχομένως χορηγοῦνται σέ περίπτωση ἀπωλείας τῶν πιστοποιητικῶν ἐξαγωγῆς, δέν εἶναι δυνατόν νά προσκομισθοῦν γιά τήν πραγματοποίηση τῆς ἐξαγωγῆς. Ἐπειδή ὁ παραπέμπων δικαστής ἐχαρακτήρισε τήν διάταξη αὐτή πού ἀφοροῦσε τήν κύρωση ὡς πολύ αὐστηρή, τό Δικαστήριο ἐπέμεινε «νά τονίσει εὐθύς ἐξ ἀρχῆς, ὅτι οἱ ἐν λόγω κανονιστικές διατάξεις δέν εἶναι δυνατόν νά θεωρηθοῦν ὅτι ἐπιβάλλουν στόν ἐπιχειρηματία, σέ περίπτωση ἀπωλείας τοῦ πιστοποιητικοῦ, "κύρωση" στήν κυριολεξία» [1].

Εἶναι ὀρθή ἡ ὑποκρυπτομένη στήν διατύπωση πού ἐπελέγη σύγκριση μεταξύ τοῦ ἐπιχειρηματίου ὁ ὁποῖος, παραβιάζοντας κατάφωρα τόν κανονισμό 1844/77, δέν προέβη σέ μεταποίηση καί τοῦ ἐπιχειρηματίου, ὁ ὁποῖος ἐτήρησε τήν οὐσιώδη αὐτή ὑποχρέωση, ἀλλά δέν ἐτήρησε μιᾶς τεχνικῆς φύσεως διάταξη πού ἀφορᾶ τόν τρόπο μετουσιώσεως; Ἀμφιβάλλω. Πράγματι, ἡ πρώτη της φράση φαίνεται ὅτι συνιστᾶ τελείως θεωρητική περίπτωση, διότι, λόγω τῶν μέτρων πού ἐλήφθησαν, ἡ ὑποβολή προσφορᾶς σέ δημοπρασία ἀπό ἐνδιαφερόμενο κατ' ἐφαρμογή τοῦ κανονισμοῦ 1844/77 μέ τόν σκοπό νά μή προβεῖ ὁ ἴδιος ἤ διά παρενθέτου προσώπου στήν μετουσίωση, εἶναι παρακινδυνευμένη. Ἀφ' ἑνός, ἡ ὕπαρξη καί τό ποσό τῆς τραπεζικῆς ἐγγυήσεως πού πρέπει νά συνοδεύει τήν ὑποβολή προσφορᾶς καί ἀφ' ἑτέρου τό γεγονός ὅτι ἡ ἐνίσχυση καταβάλλεται ἐκ τῶν ὑστέρων ἐν σχέσει πρός τήν πραγματοποίηση τῆς μετουσιώσεως — ἡ ὁποία ἐπί πλέον γίνεται σέ ἐγκεκριμένο ἐργαστήριο καί παρουσία ἐλεγκτοῦ τοῦ δημοσίου — νομίζω ὅτι ἀποκλείουν τήν συμμετοχή σέ τέτοιο εἶδος δημοπρασίας ἑνός τόσο ἀνεντίμου ἐπιχειρηματίου, ὁ ὁποῖος παρουσιάζεται μέ τήν πρόθεση νά μή μετουσιώσει τό προϊόν, ὅσο καί ἑνός ἐπιχειρηματίου, ὁ ὁποῖος δέν διαθέτει τίς ἀναγκαῖες τεχνικές, οἰκονομικές ἤ ἐμπορικές ἱκανότητες γιά νά ἐκπληρώσει τίς ὑποχρεώσεις του.

Ἀλλά, ἄν ἐνδείκνυται νά διαμορφωθεῖ ἐκ νέου τό ἐρώτημα αὐτό, πῶς πρέπει νά τεθεῖ; Εἶναι δυνατόν νά ἀρκεῖ ἡ ἀπάλειψη τῆς ἀναφορᾶς στόν ἐπιχειρηματία πού δέν

1 — Fratelli Pardini SpA, ὑπόθεση 808/79, σκέψη 14, Rec. 1980, σ. 2119.

μετουσίωσε τό προϊόν καί νά τεθεῖ τό ἐρώτημα, ἄν δέν ὑπάρχει ὑπερβολική δυσαναλογία, ἀντίθετη πρός τήν ἀρχή τῆς ἀναλογικότητος, μεταξύ παραβάσεως τῆς κοινοτικῆς ρυθμίσεως καί κυρώσεως πού συνεπάγεται ἡ παράβαση αὐτή;

Ὅπως καί ἡ Ἐπιτροπή, θεωρῶ ὅτι, ἄν ὁ κανόνας πού δέν ἐτηρήθη ἦταν ἀναγκαῖος γιά νά ἐπιτευχθεῖ ὁ ἀντικειμενικός σκοπός πού καθώριζε ἡ κοινοτική ρύθμιση, ἡ παράβασή του ἠδύνατο νά ἔχει ὡς μόνη συνέπεια τήν μή καταβολή τῆς ἐνισχύσεως, ἐπειδή μιά λιγότερο αὐστηρή λύση δέν εἶναι ἐπαρκής γιά νά ἀποτρέψει τήν μή χρησιμοποίηση τοῦ μετουσιωμένου γάλακτος στήν διατροφή μόσχων. Γιά τόν λόγο αὐτό δέν θεωρῶ δυνατή, στήν προκειμένη περίπτωση, τήν ἐπέκταση τῆς λύσεως πού δίδουν οἱ κανονισμοί τῆς Ἐπιτροπῆς 1725/79, τῆς 26ης Ἰουλίου 1979 περί τῶν λεπτομερειῶν παροχῆς ἐνισχύσεων στό ἀποκορυφωμένο γάλα πού μεταποιεῖται σέ σύνθετες τροφές καί στό ἀποκορυφωμένο γάλα σέ σκόνη πού προορίζεται γιά τήν διατροφή μόσχων καί 2851/80 τῆς 31ης Ὀκτωβρίου 1980, πού τροποποιεῖ τόν προηγούμενο. Ὁ πρῶτος προβλέπει ἀνάλογη ἐλάττωση τοῦ ποσοῦ τῆς ἐνισχύσεως γιά κάθε κλάσμα τῆς περιεκτικότητος σέ νερό πού ὑπερβαίνει τόν καθορισμένο τύπο [1] καί ὁ δεύτερος τήν δυνατότητα, σέ ὁρισμένες περιπτώσεις, νά χορηγηθεῖ ἡ ἐνίσχυση ἀφοῦ καταβληθεῖ ἐγγύηση, ὅταν τό παραχθέν προϊόν δέν περιέχει τήν ἀπαιτουμένη ποσότητα γάλακτος [2]. Οἱ λύσεις αὐτές δέν εἶναι δυνατόν νά ἐφαρμοσθοῦν στήν συγκεκριμένη περίπτωση, διότι δέν ἀποβλέπουν στόν ἴδιο σκοπό πού ἀποβλέπει ὁ κανονισμός 1844/77, ὅρος πού — ὅπως ἐτόνισε ὁ γενικός εἰσαγγελεύς Reischl μέ τίς προτάσεις του στήν ὑπόθεση Zuckerfabrik Franken [3] — εἶναι ἀπαραίτητος γιά τόν σκοπό αὐτό: ὅσον ἀφορᾶ τήν διατροφή τῶν μόσχων, ὁ κανονισμός 1725/79, ὅπως ἐτροποποιήθη, δέν ἔχει — καί δέν ἦταν δυνατόν νά ἔχει — ὡς σκοπό τήν πρόληψη ἀπάτης πού νά προέρχεται ἀπό ἐκτροπή τοῦ προϊόντος ἀπό τήν χρήση γιά τήν ὁποία προορίζεται.

Ἡ ἀνάπτυξη αὐτή δέν εἶναι, ἐν τούτοις, ἀκόμη ἱκανοποιητική: ἄν δοθεῖ ἡ ἀπάντηση ὅτι, ἄν μιά διάταξη κανονισμοῦ δέν εἶναι προφανῶς ἀπρόσφορη γιά νά ἐπιτευχθεῖ ἕνας σκοπός πού ὁ ἴδιος καθορίζει, ἡ παράβασή της δύναται δικαίως νά συνεπάγεται τήν ἄρνηση κάθε ἐνισχύσεως, ὁδηγεῖ στό νά ἀπαντᾶται ἕνα ἐρώτημα μέ ἕνα ἄλλο ἐρώτημα. Πράγματι, ζητεῖται ἀπό τό Tribunal administratif τοῦ Παρισιοῦ νά ἐκτιμήσει, αὐτό τό ἴδιο, τό κύρος τοῦ ἐν λόγω κανόνος, ἐνῶ αὐτό ἀνέθεσε στό Δικαστήριο τό καθῆκον αὐτό.

Θεωρῶ ἑπομένως ὅτι ἡ διάταξη, ἡ ὁποία παρεβιάσθη, πρέπει νά ἐκτιμηθεῖ μέ ἄλλον τρόπο ἐν σχέσει πρός τήν ἀρχή τῆς ἀναλογικότητος. Ἡ σύγκριση πρέπει νά ἀναφέρεται ὄχι μεταξύ αὐτῆς καί τῶν συνεπειῶν τῆς παραβάσεώς της, ἀλλά, ὅπως προέτεινε κατά τήν προφορική διαδικασία ὁ ἐκπρόσωπος τοῦ FORMA, μεταξύ αὐτῆς καί τοῦ σκοποῦ τοῦ κανονισμοῦ, πού ἡ ἐξασφάλιση τῆς τηρήσεώς του ἀποτελεῖ τό ἀντικείμενό της.

Τό ζήτημα πού πράγματι τίθεται μέ τήν ὑπόθεση αὐτή, καί ἀπό τό ὁποῖο ἐξαρτᾶται ἡ λύση της, νομίζω ὅτι συνίσταται συνεπῶς στό ἄν ἡ ἀπαίτηση τῆς ὁμοιομόρφου κατανομῆς τοῦ θειικοῦ χαλκοῦ πού χρησιμοποιεῖται στήν συνταγή μετουσιώσεως I B τοῦ παραρτήματος, παράγραφος 1, τοῦ κανονισμοῦ 368/77, ἀπαίτηση πού ἀναφέρεται ὑπό στοιχεῖο Δ, παράγραφος 3, τοῦ ἰδίου παραρτήματος, εἶναι ἤ ὄχι προφανῶς

1 — Ἄρθρο 1, παράγραφος 4, ἐδάφιο 4.

2 — Νέα ἐδάφια τοῦ ἄρθρου 4, παράγραφος 1 τοῦ κανονισμοῦ 1725/79.

3 — Ὑπόθεση 77/81.

περιττή γιά τήν πραγματοποίηση τοῦ ἀντικειμενικοῦ σκοποῦ τοῦ κανονισμοῦ 1844/77, ὥστε νά ἀποφευχθεῖ ἡ χρησιμοποίηση γιά τήν διατροφή τῶν νεαρῶν μόσχων τῶν προϊόντων πού μετουσιώθησαν μέ τόν τρόπο αὐτόν. Σέ περίπτωση καταφατικῆς ἀπαντήσεως, ἐπιβάλλεται τό συμπέρασμα ὅτι παρεβιάσθη ἡ ἀρχή τῆς ἀναλογικότητος.

Προσθέτω, ὅτι δέν νομίζω πώς μέχρι στιγμῆς δέν ἐδόθη στό Δικαστήριο ἡ εὐκαιρία νά ἐλέγξει τό κύρος μιᾶς διατάξεως τοῦ εἴδους αὐτοῦ ἐν σχέσει πρός τήν ἀρχή τῆς ἀναλογικότητος.

2. Ἡ ἀρχή τῆς ἀναλογικότητος, γιά τήν ὁποία γίνεται λόγος ἐδῶ, ἡ ὁποία «ἐκφράζει τήν ἀπαίτηση αὐστηρῆς ἀναλογίας μεταξύ τοῦ νομίμου σκοποῦ πού ἐπιδιώκει ὁ νομοθέτης καί τῶν ἐπιλεγέντων μέσων γιά τήν πραγματοποίηση τοῦ σκοποῦ αὐτοῦ» [1] ἀναγνωρίζεται ἀπό μακροῦ χρόνου ἀπό τήν νομολογία τοῦ Δικαστηρίου διότι, ἀκόμη καί ἄν περιορίζονται στίς διαφορές πού ἐγεννήθησαν λόγω τῆς ἐφαρμογῆς τῆς συνθήκης ΕΟΚ, οἱ πρῶτες ἀποφάσεις, στίς ὁποῖες ἐφαρμόζεται, ἐξεδόθησαν στίς 17 Δεκεμβρίου 1970 [2]. Στόν τομέα τῆς γεωργίας ὑπάρχει ἤδη παράδειγμα τῆς ἀρχῆς αὐτῆς, πού, ἐξ ἄλλου, «ἐμπεριέχεται στήν κοινοτική τάξη» ὡς σύνολο [3], στό ἄρθρο 40, παράγραφος 3, τῆς συνθήκης, σύμφωνα μέ τό ὁποῖο ἡ κοινή ὀργάνωση ἀγορῶν «δύναται νά περιλαμβάνει ὅλα τά ἀναγκαῖα μέτρα γιά τήν ἐπίτευξη τῶν στόχων» τῆς κοινῆς ἀγροτικῆς πολιτικῆς, αὐτό δέ, ἐκφραζόμενο ἀρνητικῶς, σημαίνει ὅτι ἀπαγορεύει στίς κοινοτικές ἀρχές νά λάβουν ἄλλα μέτρα, ἐκτός ἀπ' αὐτά πού εἶναι ἀναγκαῖα γιά τήν ἐπιδίωξη τῶν ἀναφερθέντων σκοπῶν [4].

Γιά νά ὑπάρξει παραβίαση, πρέπει, ὄχι μόνον νά ὑπάρχει δυσαναλογία μεταξύ τοῦ ἐπιδιωκομένου σκοποῦ καί τῶν χρησιμοποιουμένων μέτρων, ἀλλά ἀκόμη, ἡ παραβίαση αὐτή νά εἶναι προφανής [5]. Νομίζω ὅτι ἡ ἀπαίτηση αὐτή εἶναι δικαιολογημένη. Οἱ ρυθμίσεις πού ὑπόκεινται στόν ἔλεγχο τῆς ἀναλογικότητος θεσπίζονται, συνήθως, γιά τομεῖς ὅπου ὑπάρχει ἀνάγκη ἐκτιμήσεως μιᾶς πολυπλόκου οἰκονομικῆς καταστάσεως, στήν προκειμένη περίπτωση ἐκτίμηση τῆς καταστάσεως τῆς ἀγορᾶς τῶν γαλακτοκομικῶν προϊόντων. Συνεπῶς πρόκειται γιά τομέα ὅπου οἱ κοινοτικές ἀρχές διαθέτουν μεγάλη ἐλευθερία ἐκτιμήσεως κατά τόν καθορισμό τῶν σχετικῶν προδιαγραφῶν, ἡ ὁποία δέν πρέπει νά ἔχει περιορισμούς παρά μόνο σέ περίπτωση καταφώρου παραβάσεως κανόνος δικαίου ἀνωτέρας ἰσχύος.

3. Στήν προκειμένη περίπτωση, κανένας ἀπό τούς παρεμβαίνοντες στήν προκειμένη δίκη δέν ἀμφισβήτησε ὅτι ὁ κανονισμός 1844/77 ἐπιδιώκει δύο στόχους ἀπό τούς ὁποίους κανένας δέν ἔχει μικρή σημασία.

Ὁ πρῶτος σκοπός συνίσταται στήν μετουσίωση τοῦ γάλακτος, ἡ ὁποία ἀποσκοπεῖ νά καταστήσει τό γάλα ἀκατάλληλο γιά τήν διατροφή τῶν ἀνθρώπων. Ἡ προσθήκη ἰχθυαλεύρου, μή ἀπαλλαγμένου ὁσμῆς ἀρκεῖ γιά νά ἐγγυηθεῖ τήν ἐπίτευξη τοῦ σκοποῦ αὐτοῦ.

Ὁ δεύτερος σκοπός συνίσταται στό νά καταστεῖ ἀδύνατη ἡ χρησιμοποίηση τοῦ

1 — Neri, «Le principe de proportionnalité dans la jurisprudence de la Cour relative au droit communautaire agricole», Revue trimestrielle de droit européen, 1981, ἀριθ. 4, σ. 653.

2 — Internationale Handelsgesellschaft, ὑπόθ. 11/70, Rec. 1970, σ. 1125, καί Köster, ὑπόθ. 25/70, Rec. σ. 1161.

3 — 5 Μαΐου 1981, Dürbeck, ὑπόθ. 112/80, σκέψη 40, Συλλογή, σ. 1118.

4 — Μέ τό ἴδιο πνεῦμα: Druesne, «La jurisprudence de la Cour de justice des Communautés européennes en matière agricole», Πέμπτο θέμα: Principe de proportionnalité, Revue du Marché commun, ἀριθ. 224, Φεβρουάριος 1979. σ. 84.

5 — 5 Ἰουλίου 1977, Bergmann KG, ὑπόθ. 114/76, σκέψη 7, Rec. σ. 1221· 20 Φεβρουαρίου 1979, SA Buitoni, ὑπόθ. 122/78, σκέψη 20, Rec. σ. 685· 21 Ἰουνίου 1979, Atalanta Amsterdam BV, ὑπόθ. 240/78, σκέψεις 14 καί 15, Rec. σ. 2150-2151.

γάλακτος πού ἔχει μετουσιωθεῖ μέ τόν τρόπο αὐτό γιά τήν διατροφή τῶν νεαρῶν μόσχων. Ὁ ἀντικειμενικός αὐτός σκοπός ἐκφράζεται σαφῶς μέ τήν τρίτη αἰτιολογική σκέψη τοῦ κανονισμοῦ, ἡ ὁποία ὁρίζει ὅτι, «λαμβανομένης ὑπ' ὄψη τῆς σημασίας τῆς χορηγουμένης ἐνισχύσεως, εἶναι ἀναγκαῖα νά θεσπισθοῦν τά μέτρα πού θά ἐξασφαλίζουν ὅτι τό ἀποκορυφωμένο γάλα σέ σκόνη δέν θά ἀποκλίνει τοῦ προορισμοῦ του» καί «ὅτι, γιά τόν σκοπό αὐτό, πρέπει νά ἀναληφθεῖ ἀπό τούς ἀγοραστές ἡ ὑποχρέωση πού προβλέπεται ἀπό τόν κανονισμό (ΕΟΚ) ἀριθ. 368/77, νά προβαίνουν σέ μετουσίωση τοῦ ἀποκορυφωμένου γάλακτος, σέ σκόνη ... μέ τρόπο ὥστε νά ἀποκλείεται ἡ χρησιμοποίησή του γιά τήν διατροφή τῶν μόσχων». Δικαιολογεῖται ἀπό τό πολύ ὑψηλότερο ποσό τῆς ἐνισχύσεως στήν περίπτωση πού προορίζεται γιά τήν διατροφή ἄλλων ζώων, ἐκτός τῶν νεαρῶν μόσχων, ἡ ὁποία ἀνέρχεται — ὅπως διευκρινίσθη κατά τήν προφορική διαδικασία — περίπου σέ 100 ΕΛΜ ἀνά 100 χιλιόγραμμα, ἀπό τήν ἐνίσχυση πού προβλέπεται στήν περίπτωση τῆς διατροφῆς τῶν νεαρῶν μόσχων, ἡ ὁποία ἀνέρχεται σέ 60 ΕΛΜ γιά τήν ἴδια ποσότητα. Οἱ διατάξεις μέ τίς ὁποῖες ἡ Ἐπιτροπή προσπαθεῖ νά προλάβει τήν καταστρατήγηση, εἶναι οἱ διατάξεις πού ἀφοροῦν ἄλλα συστατικά, ἐκτός ἀπό τό ἰχθυάλευρο, δηλαδή, γιά τήν συνταγή γιά τήν ὁποία γίνεται λόγος ἐδῶ, τόν θειικό σίδηρο καί τόν θειικό χαλκό. Ἑπομένως, τό ἄν ὁ κανόνας περί ὁμοιομόρφου κατανομῆς τοῦ θειικοῦ χαλκοῦ συνιστᾶ ἢ ὄχι προφανῶς περιττή ἀπαίτηση, πρέπει νά καθορισθεῖ ἐν σχέσει πρός τόν μοναδικό αὐτόν ἀντικειμενικό σκοπό. Αὐτό θεωρῶ ὅτι εἶναι τό οὐσιῶδες σημεῖο τῆς συζητήσεως.

4. Ἀφ' ἑνός ἡ ἑταιρία RU-MI βεβαιώνει, βάσει γνωμοδοτήσεως πραγματογνώμονος, ὅτι ἡ ἐνσωμάτωση στό μῖγμα μιᾶς ποσότητος θειικοῦ χαλκοῦ ἀναλόγου — καί στήν προκειμένη περίπτωση πολύ μεγαλυτέρας — ἀπό τήν ἐλαχίστη ποσότητα πού καθορίζει ὁ τύπος I B καί ἡ παρουσία τοῦ 30 % τουλάχιστον τεμαχιδίων, διαστάσεων μικροτέρων τῶν 200 μικρῶν, ἐγγυῶνται ἀπολύτως ὅτι τό τελικό προϊόν πού παρασκευάζεται μέ τόν τρόπο αὐτόν δέν εἶναι δυνατό νά ἐκτραπεῖ ἀπό τήν χρήση γιά τήν ὁποία προορίζεται ὥστε νά χρησιμοποιηθεῖ γιά τήν διατροφή νεαρῶν μόσχων.

Ἀντιθέτως, ἡ Ἐπιτροπή βεβαιώνει, βασιζομένη ἐπίσης σέ πραγματογνώμονα, ὅτι ἡ ὁμοιόμορφη κατανομή εἶναι ἀναγκαία γιά νά ἀποφευχθεῖ ὁ κίνδυνος νά ἀποχωρισθεῖ, ἀπό τό ὑπόλοιπο μῖγμα μιά ποσότητα σκόνης γάλακτος, στήν ὁποία δέν ἔχει κατανεμηθεῖ ὁ θειικός χαλκός καί νά εἶναι ἑπομένως δυνατή ἡ χρησιμοποίησή του γιά τήν διατροφή τῶν νεαρῶν μόσχων. Ἡ Ἐπιτροπή θεωρεῖ ὅτι ὁ ἀποχωρισμός αὐτός εἶναι δυνατός, ἀπό τεχνικῆς ἀπόψεως, εἴτε μέ τήν μέθοδο τοῦ κοσκινίσματος, εἴτε μέ τήν μέθοδο τῶν δονήσεων, καί οἰκονομικῶς ἀποδοτική, δεδομένης τῆς σημαντικῆς διαφορᾶς μεταξύ τῆς ἐνισχύσεως γιά τήν διατροφή μόσχων καί τῆς ἐνισχύσεως γιά τήν διατροφή ἄλλων ζώων.

Σ' αὐτό τό συγκεκριμένο ἐπιχείρημα, ἡ ἑταιρία RU-MI ἀπαντᾶ ὅτι, ἀπό τεχνικῆς ἀπόψεως, κανένα ὕφασμα κοσκινίσματος δέν ἔχει ὕφανση τόσο πυκνή, γιά νά συγκρατήσει τά τεμαχίδια τοῦ θειικοῦ χαλκοῦ· ὅτι στήν πραγματικότητα, ἄν ὑποτεθεῖ ὅτι ὁ ἀποχωρισμός πού ἀνέφερε ἡ Ἐπιτροπή εἶναι τεχνικῶς δυνατός, ἀπό οἰκονομικῆς ἀπόψεως συνεπάγεται τήν μεταφορά τοῦ μετουσιωμένου γάλακτος σέ ἐπιχείρηση πού διαθέτει κατάλληλες ἐγκαταστάσεις γιά τό ὑποτιθέμενο κοσκίνισμα, ὥστε τό κόστος τῆς ἐνεργείας δέν θά ἦταν καθόλου ἀποδοτικό.

Κατά τήν συζήτηση αὐτή ἡ ἄποψη τῆς προσφευγούσης στήν κυρία δίκη μοῦ φαίνεται περισσότερο πειστική ἀπό τήν ἄποψη τῆς Ἐπιτροπῆς. Τά ἐπιχειρήματα ἰδίως πού προέβαλε ὡς ἀπάντηση στίς ἀντιρρήσεις τῆς Ἐπιτροπῆς φαίνεται ὅτι δέν εἶναι εὔκολο νά ἀντικρουσθοῦν.

Γιά τόν λόγο αὐτό, προτείνω στό Δικαστήριο νά ἀποφανθεῖ ὅτι:

ἐφ' ὅσον ὅλες οἱ ἄλλες προϋποθέσεις πού θέτει ὁ κανονισμός 1844/77 τῆς Ἐπιτροπῆς ἔχουν τηρηθεῖ, ἰδίως ἡ προϋπόθεση πού ἀφορᾶ τήν ποσότητα τοῦ θειικοῦ χαλκοῦ πού ἀπαιτεῖται γιά τήν μετουσίωση τῆς σκόνης γάλακτος, σύμφωνα μέ τήν συνταγή I B τοῦ παραρτήματος, παράγραφος 1, τοῦ κανονισμοῦ 368/77 τῆς Ἐπιτροπῆς, ἡ προδιαγραφή γιά τήν *ὁμοιόμορφη* κατανομή τοῦ ἐν λόγω θειικοῦ χαλκοῦ, πού προβλέπεται στήν παράγραφο 3 Δ τοῦ ἰδίου παραρτήματος, δέν ἰσχύει, ὡς ἀντίθετη πρός τήν ἀρχή τῆς ἀναλογικότητος, διότι εἶναι προφανῶς περιττή γιά τήν ἐπίτευξη τοῦ στόχου τοῦ κανονισμοῦ 1844/77, ὁ ὁποῖος συνίσταται στήν ἀποφυγή τῆς χρησιμοποιήσεως γιά τήν διατροφή τῶν νεαρῶν μόσχων τῶν προϊόντων πού ἔχουν μετουσιωθεῖ μέ τόν τρόπο αὐτόν.